

سوالات متن مطالعات اجتماعي

من حق دارم

درس ۱

من حق دارم

همه ما مخلوق خداوند هستیم. خداوند انسان را عزیز و محترم و گرانقدر آفریده و درباره گرامی بودن مقام او در قرآن فرموده است :

خداوند با آفرینش انسان، حقوقی به او اعطا کرده است. منظور از حق چیزهایی است که یک انسان به دلیل مقام انسانی اش ، شایستگی داشتن آنها را دارد. انسان ها از ابتدای خلقت و تولد دارای حقوق طبیعی* می شوند.

۱- مفهوم حق را تعریف کنید.

۲- مهمترین حق همه انسانها چیست؟

برای مثال همه انسانها حق حیات یا زندگی دارند که مهم ترین حق آنها است. آنها حق دارند از نعمت های الهی برخوردار شوند. برای تأمین نیازهای خود کار و تلاش کنند، ازدواج کنند و تشکیل خانواده بدهند، یاد بگیرند راه زندگی خود را انتخاب کنند. انسانها حق دارند آزاد باشند؛ یعنی برده و بنده انسان های دیگر نباشند زیرا خداوند آنها را آزاد آفریده است.

برای مثال همه انسان‌ها حق حیات یا زندگی دارند که مهم‌ترین حق آنها است.
آنها حق دارند از نعمت‌های الهی برخوردار شوند. برای تأمین نیازهای خود کار و تلاش کنند،
ازدواج کنند و تشکیل خانواده بدهند، یاد بگیرند راه زندگی خود را انتخاب کنند.
انسان‌ها حق دارند آزاد باشند؛ یعنی برده و بنده انسان‌های دیگر نباشند زیرا خداوند آنها را
آزاد آفریده است.

فعالیت

- ۱- چند مورد از نعمت‌های الهی و حق برخورداری از آنها را نام ببرید.
- ۲- آیا همه انسان‌ها صرف‌نظر از قوم، نژاد، زبان، اعتقادات، ثروت، فقر و ... دارای حقوق طبیعی هستند؟ چرا؟

**جواب فعالیت ۲: بله زیرا خداوند همه انسانها را برابر آفریده و
برایشان حقوق یکسان در نظر گرفته است.**

هیچ کس نمی تواند به تنهایی زندگی کند. ما از ابتدای تولد با مادر و پدر و برادر و خواهر و خویشان ارتباط برقرار می کنیم. سپس به مدرسه می رویم و آنجا نیز هر روز با معلمان و هم کلاسی هایمان ارتباط داریم. وقتی بزرگ تر می شویم، ازدواج می کنیم، صاحب فرزند می شویم، با همسر و فرزندان زندگی می کنیم و در محله یا شهر و روستا برای رفع نیازهای مادی و معنوی* خود از دیگران کمک می گیریم. بنابراین ما در روابطی که به طور دائم با یکدیگر داریم، از حقوقی برخوردار می شویم.

همچنین هر فردی، تبعه* یک کشور است. تبعه یک کشور بودن موجب می شود افراد حقوقی بر مبنای قوانین آن کشور داشته باشند.

۲

۳- تبعه یک کشور بودن
به چه معناست؟

در خانه و خانواده

• هر فرد حق دارد نام و نام خانوادگی و شناسنامه داشته باشد.

پدر و مادر برای من نام خوبی انتخاب کرده‌اند. پدرم برای من شناسنامه گرفته است.
شناسنامه نشان می‌دهد که فرزند چه کسی هستم و به کدام کشور تعلق دارم.
من ایرانی‌ام و کشورم را دوست دارم.

• فرزندان همواره از محبت و توجه پدر و مادر برخوردارند.

پدر و مادرم مرا دوست دارند و به من محبت می‌کنند، وقتی بیمار می‌شوم امکانات درمان
برایم فراهم می‌کنند. آنها فرصتی را برای بودن با من و صحبت کردن با من اختصاص می‌دهند.
وقتی احساس ناراحتی می‌کنم، اعضای خانواده به حرف‌هایم گوش می‌دهند و به من کمک
می‌کنند.
ما از اینکه با هم هستیم، خوش‌حالیم.

• همه حق دارند با سواد شوند و تحصیل کنند و استعدادهای خود را شکوفا کنند.

پدر و مادر برای تربیت من تلاش می‌کنند و به من آداب و مهارت‌های زندگی را
می‌آموزند.
آنها مرا به مدرسه می‌فرستند تا تحصیل کنم و فرد مفیدی برای کشورم باشم.

۴- دو مورد از حقوق خود در خانه و خانواده را نام ببرید.

• همه افراد حق دارند غذا، لباس و مسکن مناسب داشته باشند.

خانواده وسایل زندگی مرا فراهم می‌کند تا به خوبی رشد کنم.
البته هرکس تا حدی که توان مالی* دارد، باید به فکر دیگران هم باشد.

• هیچ کس حق ندارد دیگری را مسخره کند یا به او صدمه بزند.

از نظر اسلام، مسخره کردن و تهدید کردن و ناسزا گفتن، گناهی بزرگ است.

• هر دانش آموزی حق دارد در مدرسه، به اندازه سایر دانش آموزان مورد توجه واقع شود و تبعیضی* بین او و دیگران وجود نداشته باشد.

• هر دانش آموزی حق دارد نظرش را درباره مشکلات درسی یا روش های آموزشی در مدرسه، مؤدبانه و محترمانه بیان کند.

• هیچ کس نباید در مدرسه، مورد تنبیه بدنی قرار گیرد.

مستولان و معلمان مدرسه ما با همه دانش آموزان با اخلاق نیکو و مهربانی و عدالت رفتار می کنند.

۵- دو مورد از حقوق خود در مدرسه را نام ببرید.

- هر فرد حق دارد در محیطی سالم، تمیز و پاک زندگی کند.
- هیچ کس حق ندارد به اموال عمومی، مانند وسایل حمل و نقل عمومی خسارت وارد کند.

- هر فرد حق دارد از خدمات مناسب پزشکی و بهداشتی استفاده کند.
- هیچ کشوری حق ندارد مردم کشورهای دیگر را از داشتن سلامت و خدمات بهداشتی و درمانی، محروم کند.

- همه حق دارند اگر کسی کار اشتباه یا خطرناکی در جامعه انجام داد، به او تذکر دهند و با روشی صحیح، وی را از آن کار باز دارند.
- همه حق دارند در کوچه و خیابان امنیت داشته باشند.

در کشور ما مؤسساتی وجود دارند که با همکاری مردم برای بهداشت و سلامتی، آموزش و امنیت مردم تلاش می کنند.

۵- دو مورد از حقوق خود در جامعه و کشور را نام ببرید.

من مسؤل هستم

درس ۲

درس ۲ من مسئول هستم

در درس قبل آموختید که شما حقوقی دارید. اما حتماً پی بردید که دیگران نیز حقوقی دارند. به عبارت دیگر ما در روابطی که با دیگران برقرار می‌کنیم دارای «حقوق متقابل» هستیم. همان‌طور که ما حق داریم، پدر و مادر و معلم و همسایگان و دوستان و... نیز حقی بر ما دارند. اما همراه با هر حق، مسئولیت‌ها و تکالیفی وجود دارد و این دو به منزله دو کفه ترازو هستند که باید تعادل آنها حفظ شود؛ برای مثال، ما در کشورمان از امکانات و حقوقی مانند آموزش، امنیت و بهداشت برخورداریم تا بتوانیم زندگی بهتری داشته باشیم. از طرف دیگر، ما نیز نسبت به آبادانی کشورمان مسئول هستیم و باید همیشه به فکر پیشرفت آن باشیم.

نکته!

پس همان‌طور که ما حقوقی داریم، مسئول هم هستیم.

مسئولیت یعنی وظایفی که هر یک از ما به عهده داریم و انتظار می‌رود آنها را انجام دهیم. وقتی فردی وظایف و تکالیف خود را خوب انجام می‌دهد می‌گویند او فرد مسئولیت‌پذیری است.

افراد در نقش‌های مختلف، مسئولیت‌های مختلف دارند. اگر چه ممکن است بعضی افراد مسئولیت‌های بیشتری داشته باشند اما هیچ فردی نیست که مسئولیتی نداشته باشد.

۱ – مسئولیت چیست؟ فرد
مسئولیت‌پذیر کیست؟

۱- آقای مسعودی ۴۰ سال دارد و پزشک است. او دارای همسر و سه فرزند است و در یک کاشانه (آپارتمان) زندگی

می‌کند. به نظر شما او در هریک از نقش‌های زیر چه مسئولیت‌هایی به عهده دارد؟

به عنوان پدر : وظیفه دارد نیازهای مادی اعضای خانواده را برطرف کند.

به عنوان همسر : ؟

به عنوان پزشک : ؟

به عنوان فرزند پدر و مادر خود : ؟

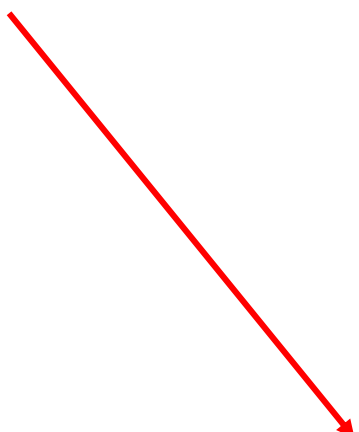
به عنوان همسایه : ؟

۲- کاربرگه شماره (۱) را کامل کنید و در جدول آن مسئولیت‌های خود و سایر اعضای خانواده‌تان را بنویسید.

سایر موارد را به اختیار و نظر خود کامل کنید.

اکنون که این فعالیت‌ها را انجام دادید، از خود پرسید من در برابر چه چیز و چه کسانی مسئول هستم؟

۶

در برابر خداوند، خودم، اعضای خانواده،
معلمان و همکلاسی‌ها، اعضای جامعه و در
نهایت محیط زیست

• من در نزد خداوند مسئول هستم.

... این از فضل پروردگار من است تا مرا آزمایش
کند که آیا شکر می‌کنم یا کفر می‌ورزم؟

سوره نمل، آیه ۴۰

خداوند متعال نعمت‌های فراوانی به من عطا کرده است. عقل و فکر و استعداد
و توانایی؛ خانواده؛ معلم؛ خوراک و پوشاک و صدها نعمت دیگر. . . . وظیفه من این
است که خداوند را عبادت کنم، شکرگزار نعمت‌هایش باشم و از دستورات او که برای
سعادت و خوشبختی من و جامعه من است پیروی کنم.

شکرگزاری، استفاده صحیح از نعمت‌ها، قدر نعمت‌ها را دانستن و به هدر
ندادن آنها است.

خداوند از اعمال و رفتار من و از آنچه در قلب و فکر من می‌گذرد آگاه است.

۲- مسئولیت ما در برابر
خداوند چیست؟

۳- مسئولیت ما نسبت به خودمان چیست؟

• من نسبت به خودم مسئول هستم.

یکی از مسئولیت‌های مهم من مراقبت از خودم است. بدن من یکی از شگفتی‌های خلقت است. هریک از اعضای بدن از ده‌ها بخش تشکیل شده که مانند یک دستگاه پیچیده و برنامه‌ریزی شده وظایفی را به عهده دارد.

من با خوردن غذای مناسب و پرهیز از غذاها یا مواد مضر، رعایت بهداشت و نظافت، خواب کافی و ورزش از بدنم مراقبت می‌کنم. من از بدن خودم در مقابل موقعیت‌های خطرناک مثل سرما یا گرمای شدید، ترقه‌بازی، عبور از خیابان و جاده با بی احتیاطی و نظایر آن محافظت می‌کنم. من باید تلاش کنم استعدادهای خودم را بشناسم و آنها را شکوفا کنم. من از یک جنبه دیگر هم مراقب اعضای بدنم هستم. تلاش می‌کنم با زبانم دروغ نگویم یا غیبت نکنم. با دست و پایم کار خطا یا گناه انجام ندهم و مراقب اعمال و رفتار خود باشم.

خلاصهٔ جواب ۳: به بدن خود آسیب نزنم و از آن مراقبت کنم - به استعدادهای خود بها بدهم - گناه نکنم

• من نسبت به دیگران مسئول هستم.

با اعضای خانواده

من در کارهای خانه با پدر و مادرم همکاری می‌کنم. وظایف شخصی خودم را بر دوش دیگران نمی‌گذارم. از پدر و مادرم اطاعت می‌کنم و به نصیحت‌هایشان گوش می‌دهم؛ چون آنها خوشبختی مرا می‌خواهند.

من به خواهران و برادرانم کمک و از آنها مراقبت می‌نمایم.

می‌دانم باید به اعضای خانواده‌ام احترام بگذارم و هرگز نباید با پدر و مادرم با تندی و گستاخی صحبت کنم. از هر تصمیم یا کاری که باعث ناراحتی آنها می‌شود خودداری می‌کنم.

۴- مسئولیت ما نسبت به اعضای خانواده‌مان چیست؟

خلاصهٔ جواب ۴: همکاری و کمک به سایرین - احترام و حرف‌شنوی از والدین

۵- دو مورد از وظایف خود نسبت به معلمان و همکلاسی‌ها را نام ببرید.

با معلمان و هم‌کلاسی‌ها

من مقررات و نظم کلاس و مدرسه را رعایت می‌کنم.
در مدرسه همه تلاش می‌کنند تا من پیاموزم و پیشرفت کنم.
من با معلمان و دیگر مسئولان مدرسه، با ادب و احترام برخورد می‌کنم.
به توصیه‌های معلم گوش می‌کنم و سعی می‌کنم درس‌ها را خوب یاد بگیرم و تکالیفم را به موقع انجام دهم. من همیشه با هم‌کلاسی‌هایم مهربان هستم و به آنها کمک می‌کنم.
ما باید از اموال عمومی مدرسه که متعلق به همه است محافظت کنیم.

با اعضای جامعه

در محل زندگی‌ام طوری رفتار می‌کنم که همسایگان آزرده نشوند.
برای حفظ پاکیزگی و امنیت با اهالی محل و مسئولان همکاری می‌کنم.
من وظیفه دارم به همراه هم‌وطنانم برای پیشرفت و آبادانی کشورم
تلاش کنم و در هنگام حوادث طبیعی مانند سیل یا زلزله به یاری آنها بشتابم.

من در برابر خون شهیدانی که برای انقلاب اسلامی و دفاع از میهن
جان دادند مسئول هستم و خود را موظف به ادامهٔ راه آنها می‌دانم.
من وظیفه دارم از وحدت و استقلال میهن در مقابل دشمنان دفاع
کنم. یکی از راه‌هایی که من به وسیلهٔ آن می‌توانم از استقلال کشورم دفاع
کنم، خوب درس خواندن و امیدواری به آیندهٔ کشورم است.
من علاوه بر کشورم در برابر مسلمانان جهان و همهٔ انسان‌ها، مسئول هستم.

۶- مسئولیت ما در
برابر اعضای جامعه
چیست؟

خلاصهٔ جواب ۶:
خوشرفتاری با همسایگان
- حفظ نظافت و امنیت
محله - تلاش برای
پیشرفت و آبادانی کشور
- ادامهٔ راه شهیدان در
دفاع از سرزمینمان -
کمک به حفظ استقلال
کشور

۷- مسئولیت ما در برابر محیط زیست چیست؟

• من نسبت به محیط زندگی خود و عالم آفرینش مسئول هستم.

من و خانواده‌ام سعی می‌کنیم در روز درختکاری،
چند نهال درخت را بکاریم، مخصوصاً درختانی که
میوه می‌دهند.

آب و خاک و نور و هوا و گیاه و جانوران نشانه‌های عظمت خلقت خداوند و
نعمت‌هایی برای ما هستند.

باید برای آباد کردن محیط زندگی‌ام تلاش کنم.

سعی می‌کنم بهداشت و پاکیزگی را در محیط زندگی‌ام حفظ کنم؛ به محیط زیست
آسیب نرسانم و نظم طبیعت را برهم نزدم.

سعی می‌کنم محیط طبیعی زندگی حیوانات را تغییر ندهم و حیواناتی را که محل
زندگی آنها طبیعت است، با نگهداری در محیط‌های بسته‌ای مانند قفس یا خانه، اذیت نکنم.

چرا به قوانین و مقررات نیاز داریم؟

درس ۳

همان طور که پی بردید به طور کلی قانون و مقررات به چند دلیل به وجود آمده است :

۱- حفظ حقوق افراد

۲- برقراری نظم و امنیت

۳- رشد اخلاقی انسان‌ها

ایجاد نظم و امنیت و جلوگیری از هرج و مرج به نفع همگان بوده و احترام به حقوق دیگران است. عدم رعایت قوانین و مقررات در جامعه، علاوه بر به هم زدن نظم و امنیت اجتماعی موجب پایمال شدن حقوق افراد می‌شود.

۱ - قوانین و مقررات به
چه دلایلی به وجود
آمده‌اند؟
یا
چرا به قوانین و مقررات
نیاز داریم؟

به تصاویر دقت کنید و با توجه به موضوع نظم و مقررات و حفظ حقوق افراد ، آنها را توضیح دهید.

۵- به این موقعیت‌ها توجه کنید و بگویید هر کدام چه پیامدهایی دارد و کدام حقوق نادیده گرفته می‌شود؟

- فردی بخواهد خارج از صفِ افرادی که در نانوائی ایستاده‌اند، نان بگیرد. **حق نوبت افراد در صف و وقت آنها نادیده گرفته می‌شود**
- فردی که در آپارتمان زندگی می‌کند و سهم مشارکت خود در هزینه‌های ساختمان را پرداخت نمی‌کند.
- راننده‌ای که بدون توجه به علامت عبور ممنوع داخل خیابان یک طرفه می‌شود و شد آمد (ترافیک) به وجود می‌آورد.
- موتور سواری که به علت شلوغی خیابان وارد پیاده‌رو می‌شود و از بین مردم عبور می‌کند.
- شرکت ساختمانی‌ای که قرار است سالن ورزشی برای مردم بسازد، اما مقررات ساختمان سازی و مصالح مناسب را به کار نبرد.
- عابر پیاده که بدون توجه به چراغ راهنما از لایه اتومبیل‌ها حرکت می‌کند.
- به چند گروه تقسیم شوید و یک مکان یا گروه اجتماعی را انتخاب کنید. جدولی دوستونی رسم کنید که در آن مقررات مربوط به آن مکان در یک ستون و کارکرد آن در ستون مقابل نوشته شود.
- مثال : پمپ بنزین : ۱- ورود با صف نظم و احترام به حقوق دیگران

سایر موارد را به اختیار و نظر خود کامل کنید.

قانون گذاری

درس ۴

۱ - هنجار چیست؟ مثال بزنید.

● گاهی گروه‌های اجتماعی به صورت توافقی و براساس رعایت اصول اخلاقی یا برخی رسم‌ها، از مقرراتی پیروی می‌کنند؛ برای مثال، ایستادن در صف اتوبوس و یا نانوائی، قاعده‌ای اجتماعی است که مردم برای حفظ نظم، آن را پذیرفته و رعایت می‌کنند.

● هرگاه مقررات به وسیله یک نهاد دارای صلاحیت مثل مجلس تصویب شود، نام «قانون» به خود می‌گیرد؛ برای مثال، ممنوعیت عبور از چراغ قرمز، یک قانون راهنمایی و رانندگی است که در مجلس تصویب شده است و چنانچه راننده‌ای از آن تخلف کند جریمه می‌شود. همچنین، هیچ‌کس نمی‌تواند بدون داشتن صلاحیت و مدرک پزشکی به درمان مردم بپردازد و این یک قانون مصوب است و اگر کسی از آن سرپیچی کند مجازات می‌شود.

همه افراد در برابر قانون مساوی‌اند.

۲ - قانون را تعریف کرده و
برای آن مثال بزنید.

نکته!

۳- قانون اساسی را تعریف کنید.

قانون اساسی

مهم‌ترین قانون هر کشور قانون اساسی آن کشور است. قانون اساسی مادر همهٔ قانون‌ها است و سایر قوانین در چارچوب آن تصویب می‌شوند. در قانون اساسی هر کشور مهم‌ترین حقوق ملت و همچنین مهم‌ترین روابط و وظایف حکومت و مردم، معین شده است.

۳- منظور از اینکه همهٔ افراد در مقابل قانون مساوی هستند چیست؟ مثال بزنید.

۴- با راهنمایی معلم قانون اساسی را به کلاس بیاورید و آن را ورق بزنید و مطالعه کنید.

جواب فعالیت ۳: یعنی رنگ و تژاد و قومیت و زبان و جنسیت و مقام هیچکس باعث برتری او بر دیگران در برابر قانون نیست.

۴- وظیفهٔ تهیه و تصویب قانون در کشور بر عهده چه نهادی است؟

قوة مقننه

قوة مقننه تهیه و تصویب قوانین کشور را در چارچوب قانون اساسی به عهده دارد. این قوه از دو بخش تشکیل شده است :

۱- مجلس شورای اسلامی : نمایندگان منتخب مردم هستند که قوانین عادی را تهیه و تصویب می کنند. آنها برای یک دوره

چهار ساله از سوی مردم مناطق مختلف کشور ما انتخاب می شوند.

نمایندگان پس از انتخاب شدن برای شروع کار خود، در مجلس آدای سوگند* می کنند که در گفته ها، نوشته ها و اظهارنظرهایشان، استقلال کشور، آزادی مردم و تأمین منافع و مصلحت های آنان را مدنظر داشته باشند.

نمایندگان، از بین خود فردی را به عنوان رئیس مجلس انتخاب می کنند.

۲- شورای نگهبان : شورای نگهبان* دو وظیفه مهم بر

عهده دارد :

نمای بیرونی ساختمان مجلس شورای اسلامی

۱- مجلس شورای اسلامی : نمایندگان منتخب مردم هستند که قوانین عادی را تهیه و تصویب می کنند آنها برای یک دوره

چهار ساله از سوی مردم مناطق مختلف کشور ما انتخاب می شوند.

نمایندگان پس از انتخاب شدن برای شروع کار خود، در مجلس آدای سوگند* می کنند که در گفته ها، نوشته ها و اظهارنظرهایشان، استقلال کشور، آزادی مردم و تأمین منافع و مصلحت های آنان را مدنظر داشته باشند.

نمایندگان، از بین خود فردی را به عنوان رئیس مجلس انتخاب می کنند.

۲- شورای نگهبان : شورای نگهبان* دو وظیفه مهم بر

عهده دارد :

الف) این شورا قوانینی را که در مجلس تصویب شده است، بررسی

می کند. اگر قوانین تصویب شده با قانون اساسی یا اصول و احکام دین مخالف بود آنها را رد می کند یا دوباره به مجلس برمی گرداند تا اصلاح شود.

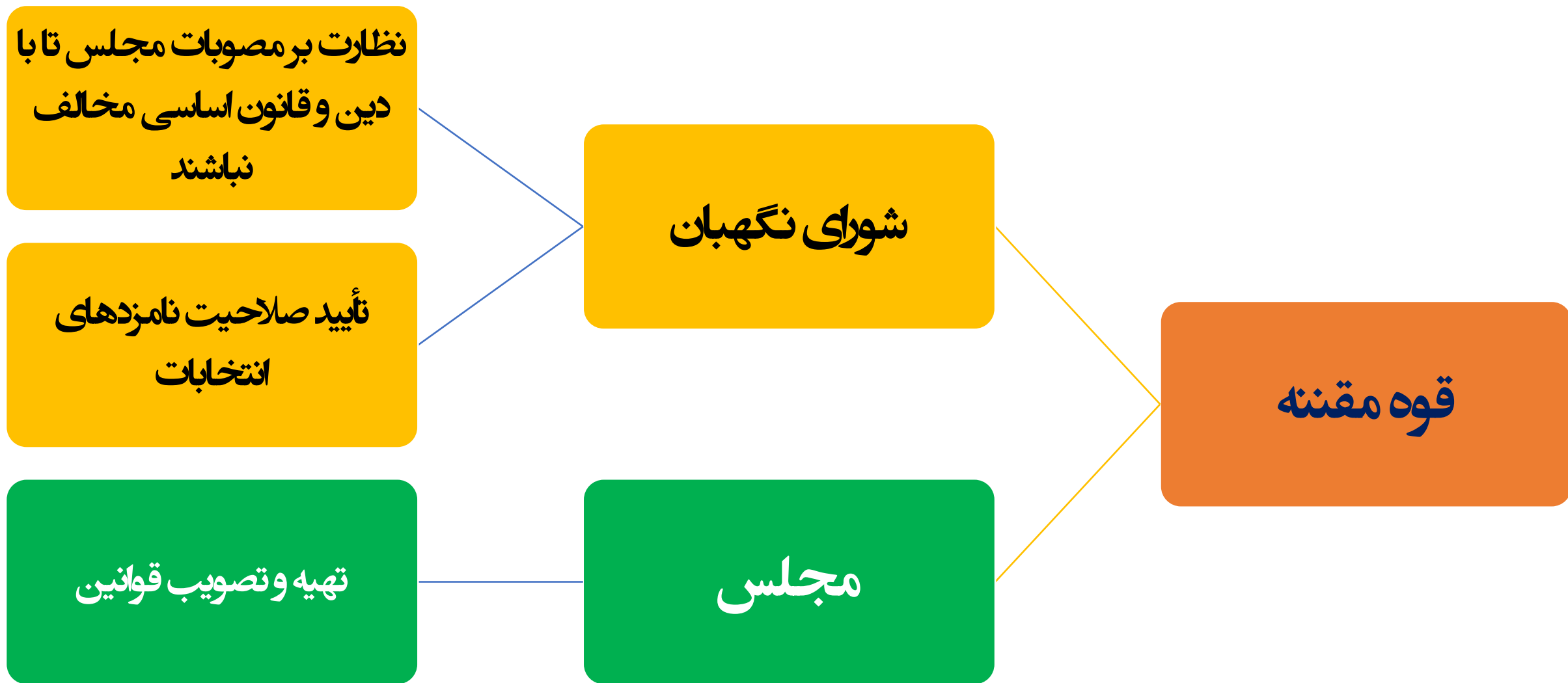
ب) این شورا بر انتخاباتی که در کشور برگزار می شود مانند انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی، نظارت می کند. نامزدهای* انتخابات پس از بررسی و تأیید صلاحیت توسط این شورا، می توانند در انتخابات حضور یابند و برای به دست آوردن رأی مردم، تلاش کنند.

۵- قوه مقننه از چه بخشهایی تشکیل شده است؟ وظیفه هر کدام از این بخشها چیست؟

نمای بیرونی ساختمان مجلس شورای اسلامی

خلاصهٔ جواب سوال ۵:

وظیفهٔ مجمع تشخیص مصلحت نظام چیست؟

- مجمع تشخیص مصلحت نظام : در مواردی که شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی به توافق دربارهٔ تصویب یک قانون نمی‌رسند، مجمع تشخیص مصلحت نظام، تصمیم نهایی را می‌گیرد.

- قانون‌گذاران با توجه به نیازها و موضوعات مختلف جامعه سعی می‌کنند بهترین قوانین را وضع * کنند.

از آنجا که وضع قانون اهمیت زیادی دارد، قانون‌گذاران باید از بین بهترین افرادی که شایستگی‌های لازم را برای این کار دارند، انتخاب شوند؛ شایستگی‌هایی مانند : شجاعت، دلسوزی، تخصص، دین‌داری؛ طرف‌داری از حقوق محرومان و

نهادهای قانون گذار

مجلس شورای اسلامی
شورای نگهبان قانون اساسی

قوه مقننه

• مجمع تشخیص مصلحت نظام

نکته!

سوالات متن مطالعات اجتماعي

بخش جغرافيا

من کجا زندگے مے کنہم؟

درس ۹

۱- ویژگی‌های طبیعی و ویژگی‌های انسانی را توضیح دهید.

شما با انجام فعالیت ۱ پی بردید که هر مکان ویژگی‌هایی دارد. این ویژگی‌ها دو نوع هستند: ویژگی‌های طبیعی، ویژگی‌های انسانی.

ویژگی‌های طبیعی: مثل موقعیت جغرافیایی*، نوع آب و هوا، ناهمواری‌ها*، رودها، پوشش گیاهی و زندگی جانوری و...
ویژگی‌های انسانی: مثل تعداد جمعیت، فعالیت‌های اقتصادی، سواد، زبان، آثار تاریخی و...

۲- جغرافی‌دانان کار خود را با کدام پرسش‌ها آغاز می‌کنند؟

● پرسش‌های جغرافیایی

جغرافی‌دان‌ها معمولاً کار خودشان را با پرسش‌هایی دربارهٔ یک مکان آغاز می‌کنند و سپس دربارهٔ این پرسش‌ها تحقیق می‌کنند تا

پاسخ آنها را پیدا کنند پرسش‌های جغرافیایی با کلماتی مانند کجا؟ چرا؟ چگونه؟ چه موقع؟ و چه کسانی؟ آغاز می‌شود.

۳- چه وسایلی به جغرافی‌دانان در شناخت محیط زندگی می‌کنند؟

● چه وسایلی به شناخت محیط زندگی کمک می‌کنند؟

جغرافی‌دانان از ابزار و وسایل مختلفی برای شناخت محیط استفاده می‌کنند.

● نقشه : نقشه، وسیله مهمی در جغرافیا است زیرا از طریق آن اطلاعات زیادی به دست می‌آوریم. نقشه‌ها محل دقیق پدیده‌های طبیعی مانند کوه، رود، جنگل و پدیده‌های انسانی مثل راه‌ها، پل‌ها، سدها و... را نشان می‌دهند.

نقشه‌ها انواع گوناگون دارند و هر کدام از آنها اطلاعات خاصی را به ما می‌دهند؛ برای مثال : نقشه ناهمواری‌ها، نقشه تقسیمات کشوری (استان‌ها)، نقشه راه‌ها، نقشه‌های گردشگری و اطلس‌ها*.

جواب سوال ۳:

نقشه – عکس – کره – کتاب‌ها و فرهنگ‌نامه‌ها – رایانه و اینترنت

● نقشه : نقشه، وسیله مهمی در جغرافیا است زیرا از طریق آن اطلاعات زیادی به دست می آوریم. نقشه ها محل دقیق پدیده های طبیعی مانند کوه، رود، جنگل و پدیده های انسانی مثل راه ها، پل ها، سدها و ... را نشان می دهند.

نقشه ها انواع گوناگون دارند و هر کدام از آنها اطلاعات خاصی را به ما می دهند؛ برای مثال : نقشه ناهمواری ها، نقشه تقسیمات کشوری (استان ها)، نقشه راه ها، نقشه های گردشگری و اطلس ها*.

۴- انواع نقشه ها را نام ببرید.

● فعالیت

۳- آیا روی دیوار کلاس شما نقشه ای نصب شده است؟ چه نقشه ای؟

۴- اکنون کتاب را ورق بزنید و نقشه گردشگری، ناهمواری ها، تقسیمات کشوری و راه ها را پیدا کنید و به یکدیگر نشان دهید.

هر کدام از این نقشه ها چه چیزهایی را نشان می دهند؟

۵- نقشه چیست؟

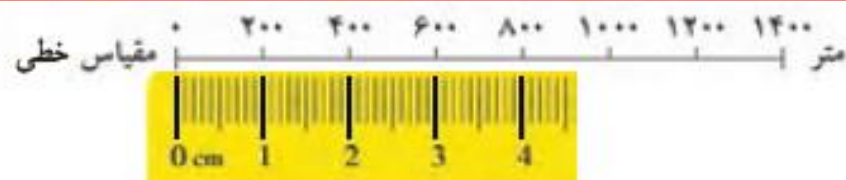
● نقشه، تصویری افقی از سطح زمین است که به نسبت مورد نیاز کوچک شده است.

برای مثال، فاصله میدان فلسطین تا خیابان انقلاب در نقشه صفحه بعد ۶۰۰ متر است در حالی که روی نقشه آن را فقط ۳ سانتی متر می بینیم.

۶- مقیاس خطی را توضیح دهید.

به فعالیت ۵ و ۶ کتاب پاسخ دهید.

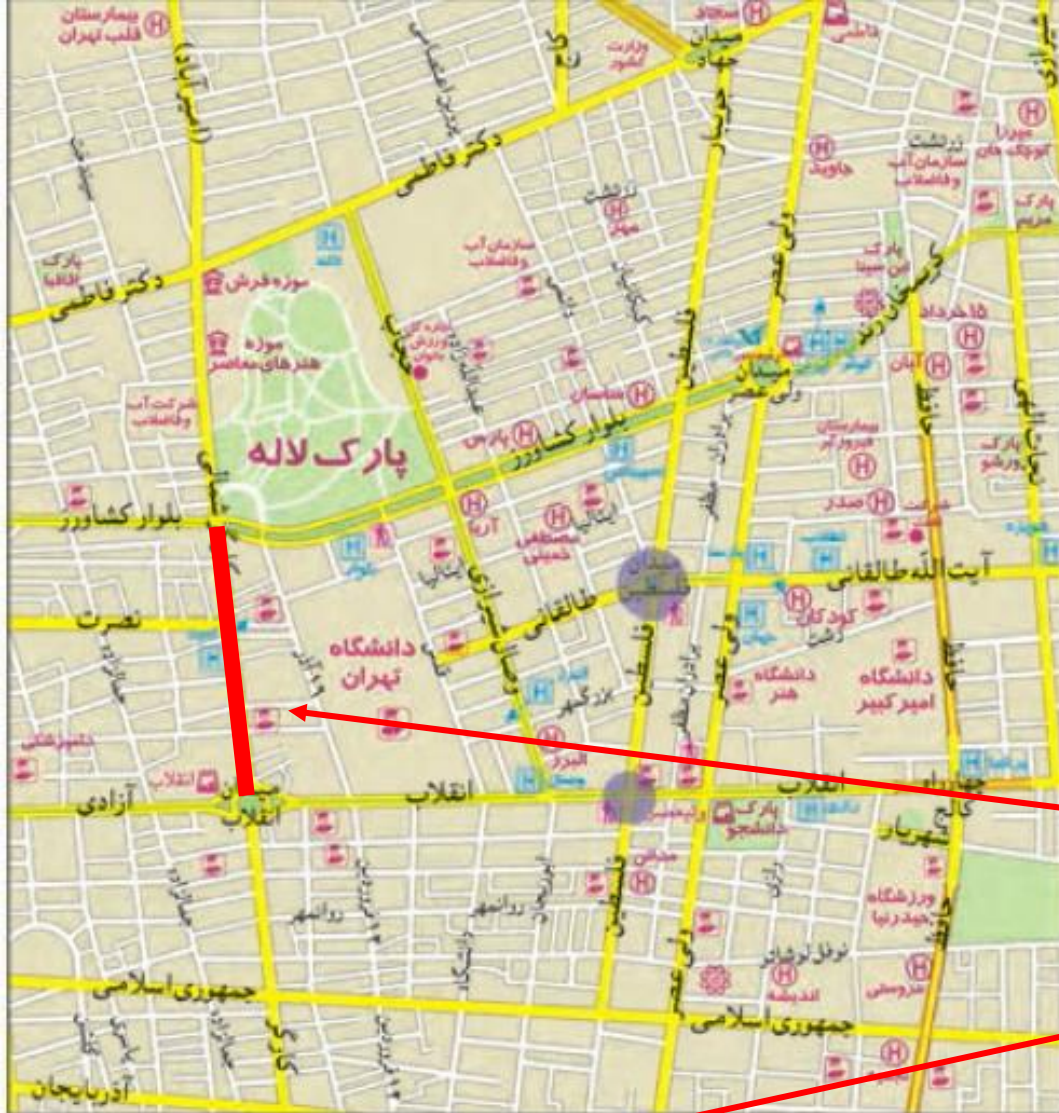
در زیر هر نقشه، شما خطی مشاهده می کنید که به آن مقیاس خطی می گویند و با استفاده از آن می توانید فاصله واقعی مکان ها را روی زمین محاسبه کنید. ابتدا با خط کش فاصله مکان ها را روی نقشه اندازه بگیرید؛ فاصله میدان فلسطین تا خیابان انقلاب روی نقشه ۳ سانتی متر است، سپس خط کش را با همان مقدار ۳ سانتی متر روی مقیاس خطی بگذارید. می بینید که ۳ سانتی متر روی نقشه برابر با ۶۰۰ متر روی زمین است.

فعالیت

۵- اگر بخواهید از میدان انقلاب به تقاطع کارگر شمالی و بلوار کشاورز بروید، چه مسافتی (چند متر) را باید طی کنید؟

۶- اگر بخواهید از میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین بروید چند متر را طی می کنید؟ چند کیلومتر؟

- ۵- اگر بخواهید از میدان انقلاب به تقاطع کارگر شمالی و بلوار کشاورز بروید، چه مسافتی (چند متر) را باید طی کنید؟
۶- اگر بخواهید از میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین بروید چند متر را طی می کنید؟ چند کیلومتر؟

راهنمای نقشه

- بزرگراه
- خیابان اصلی
- خیابان فرعی
- ایستگاه مترو
- بیمارستان
- دانشگاه، مراکز آموزشی عالی
- شهرداری
- فرهنگسرا
- موزه
- پایانه بین شهری
- کالانتوری، حوزه انتظامی
- هتل
- دفتر مرکزی پست
- پارک
- فضای سبز

مقیاس خطی

مرحله اول

مرحله دوم

فعالیت ۵:

نزدیک به ۸۰۰ متر
(ابتدا یک خط بین مبدا
و مقصد رسم کرده و
بعد همان خط را روی
مقیاس قرار دهید.)

- ۵- اگر بخواهید از میدان انقلاب به تقاطع کارگر شمالی و بلوار کشاورز بروید، چه مسافتی (چند متر) را باید طی کنید؟
۶- اگر بخواهید از میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین بروید چند متر را طی می کنید؟ چند کیلومتر؟

راهنمای نقشه

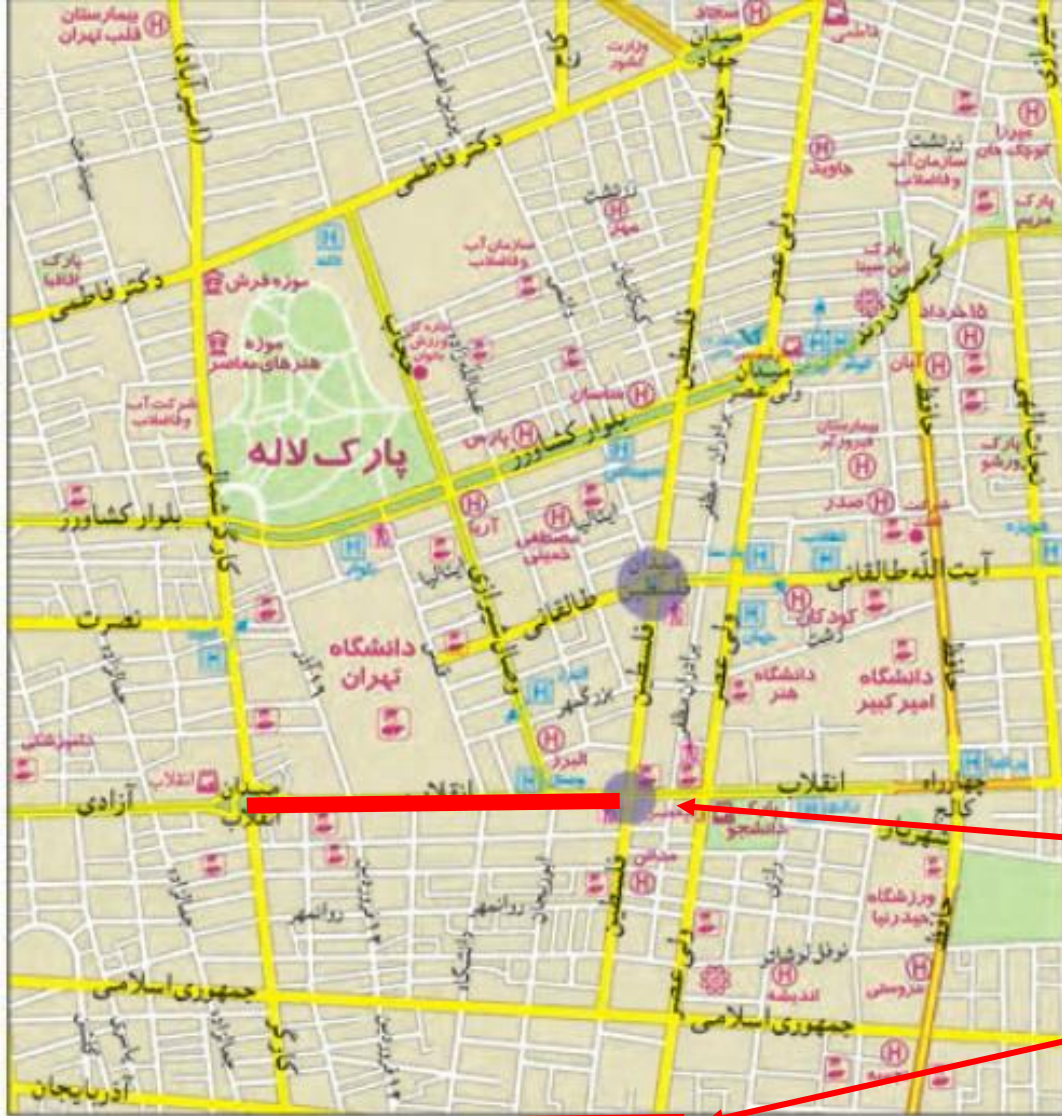
- بزرگراه
- خیابان اصلی
- خیابان فرعی
- ایستگاه مترو
- بیمارستان
- دانشگاه، مراکز آموزشی عالی
- شهرداری
- فرهنگسرا
- موزه
- پایانه بین شهری
- کتابخانه، حوزه انتظامی
- هتل
- دفتر مرکزی پست
- پارک
- فضای سبز

مرحله اول

مرحله دوم

فعالیت ۶:

۱۰۰۰ متر یا ۱ کیلومتر
(ابتدا یک خط بین مبدا و مقصد رسم کرده و بعد همان خط را روی مقیاس قرار دهید.)

مقیاس خطی
۰ ۲۰۰ ۴۰۰ ۶۰۰ ۸۰۰ ۱۰۰۰ ۱۲۰۰ ۱۴۰۰
متر

● عکس : عکس‌ها نیز وسیله‌ی مهمی برای مطالعه و شناخت محیط هستند.

عکس‌های معمولی دوربین از مناظر طبیعی، شهرها، خانه‌ها و فعالیت‌های انسانی گرفته می‌شود.

روستای پالنگان — کردستان

جنگل ارسباران — آذربایجان شرقی

۷- انواع عکس در جغرافیا
را فقط نام ببرید.

جواب سوال ۷ :
عکس‌های معمولی،
هوایی و ماهواره‌ای

فعالیت

۷- عکس‌های ۱ و ۲ را با هم مقایسه کنید و بگویید از هر تصویر چه چیزهایی درباره‌ی ویژگی‌های طبیعی یا انسانی این منطقه‌ها می‌توانید حدس بزنید؟ چرا؟

۸- اگر تاکنون عکسی از ویژگی‌های طبیعی یا انسانی محیط زندگی خود گرفته‌اید، به کلاس بیاورید و روی تابلو نصب کنید.
۹- آیا می‌دانید که مسلمانان از پیش‌گامان دانش جغرافیا بودند و نقشه‌های فراوانی از جهان و نقاط مختلف آن تهیه کرده‌اند؟
دانش و کتاب‌های این عالمان مسلمان، در پیشرفت جغرافیا در جهان، مؤثر بوده است. چند نفر از جغرافی‌دانان مسلمان را شناسایی و در کلاس معرفی کنید. سپس با کمک معلم خود، چند نقشه قدیمی را که بدون ابزارهای جدید ترسیم شده‌اند، در کلاس بیاورید و درباره آنها گفت‌وگو کنید.

از عکس‌های هوایی برای تهیه نقشه‌های جغرافیایی استفاده می‌شود. این عکس‌ها با دوربین‌هایی که در هواپیما نصب شده گرفته می‌شود.

تصاویر ماهواره‌ای توسط ماهواره‌ها تهیه و به زمین فرستاده می‌شود. از این تصاویر نیز اطلاعات زیادی درباره مکان‌ها به دست می‌آوریم.

فعالیت شماره ۷ :

تصویر شماره یک، روستایی کوهستانی را نشان می‌دهد که به دلیل واقع شدن در دامنه کوه (ویژگی طبیعی)، خانه‌ها به صورت پلکانی ساخته شده‌اند (ویژگی انسانی)؛
تصویر شماره دو منطقه‌ای جنگلی را نشان می‌دهد که به دلیل بارندگی بسیار زیاد سرسبز است (ویژگی طبیعی) و برای چرای دام‌ها مناسب است (ویژگی انسانی).

ایران، خانه ما

درس ۱۰

ایران، خانه ما

درس ۱۰

ایران عزیز ما، دارای فرهنگ و تمدن چند هزار ساله و بسیار عمیق و ارزشمندی است. ایران دارای منابع طبیعی و انسان‌های هوشیار و پرتوان فراوانی است. علت اصلی طمع برخی کشورهای استعمارگر به کشور ما نیز، همین منابع و استعدادهای فراوان و همچنین مقاومت مردم این سرزمین در مقابل زورگویی‌های دیگران است.

کشور ما یکی از کشورهای نسبتاً وسیع جهان است و اکنون ۱,۶۴۸,۱۹۵ کیلومتر مربع وسعت دارد. در طول تاریخ، بخش‌هایی از این سرزمین، به علت‌های مختلفی جدا گردید. اما پس از انقلاب اسلامی و با وجود تهاجم دشمنان، حتی یک مترمربع از آن نیز به دست بیگانگان نیفتاده است.

۱- جمعیت و وسعت کشور
ما ایران چقدر است؟

جمعیت ایران در سال ۱۳۹۵، نزدیک به ۸۰ میلیون بوده است. عده زیادی از مردم ایران در شهرهای کوچک و بزرگ زندگی می‌کنند و تعدادی از مردم نیز در روستاها به سر می‌برند. عده کمی از هم‌وطنان ما نیز زندگی عشایری* دارند.

جمعیت ایران در سال ۱۳۹۵، نزدیک به ۸۰ میلیون بوده است. عده زیادی از مردم ایران در شهرهای کوچک و بزرگ زندگی می کنند و تعدادی از مردم نیز در روستاها به سر می برند. عده کمی از هم وطنان ما نیز زندگی عشایری* دارند.

به نقشه نگاه کنید. برای اداره بهتر کشور، آن را به بخش هایی تقسیم کرده اند که به هر یک **استان** می گویند. استان به وسیله **استاندار** اداره می شود. هر استان نیز به چند **شهرستان** تقسیم می شود. در هر شهرستان تعدادی **شهر و روستا** وجود دارد. شهر یا روستای محل زندگی شما جزء کدام شهرستان است؟

سوال جای خالی!

راهنما

مرکز ایران — پایتخت
مرکز استان * مرکز استان
کیلومتر ۰ ۱۰۰ ۲۰۰ ۳۰۰ ۴۰۰ ۵۰۰

۲- تقسیمات کشوری در کشور ما چگونه است؟

جواب سوال ۲:

کشور به چند **استان** تقسیم شده است؛ هر استان به چند **شهرستان** و در هر شهرستان تعدادی **شهر** و **روستا** وجود دارد.
به ترتیب:

استان - شهرستان - شهر - روستا

جمعیت ایران در سال ۱۳۹۵، نزدیک به ۸۰ میلیون بوده است. عده زیادی از مردم ایران در شهرهای کوچک و بزرگ زندگی می کنند و تعدادی از مردم نیز در روستاها به سر می برند. عده کمی از هم وطنان ما نیز زندگی عشایری* دارند.

به نقشه نگاه کنید. برای اداره بهتر کشور، آن را به بخش هایی تقسیم کرده اند که به هریک استان می گویند. استان به وسیله استانداری اداره می شود. هر استان نیز به چند شهرستان تقسیم می شود. در هر شهرستان تعدادی شهر و روستا وجود دارد.

شهر یا روستای محل زندگی شما جزء کدام شهرستان است؟

راهنما
● مرکز ایران
● پایتخت
● مرکز استان
● استان
● شهرستان
● شهر
● روستا
● شهرک

تقسیمات کشوری

استان

شهرستان

بخش

دهستان

• شهر

• روستا

۲- تقسیمات کشوری در کشور ما چگونه است؟
(هر دو جواب قبوله!)

۳- شهرها چگونه اداره می‌شوند؟

شهرها توسط شورای اسلامی شهر و شهردار اداره می‌شوند.
اعضای شورای شهر را مردم آن شهر انتخاب می‌کنند.

شهرداری مؤسسه‌ای است که برای اداره بهتر شهر به وجود آمده و خدماتی به ساکنان شهر ارائه می‌کند. کارکنان شهرداری برای داشتن شهری زیباتر و آسایش زندگی ساکنان شهر تلاش می‌کنند.

برخی از مهم ترین خدمات شهرداری

- ایجاد و نگهداری فضای سبز، زیباسازی شهر و احداث بوستان ها و مکان های ورزشی و تفریحی برای کودکان و بزرگسالان
- صادر کردن پروانه ساختمان*، نظارت بر چگونگی ساخت وسازها و تلاش برای حفظ و تقویت هویت بومی و اسلامی در آنها
- توسعه و نظارت بر حمل و نقل عمومی (تاکسی، اتوبوس و مترو) و تأمین آنها
- ترویج دین داری و فضیلت های اخلاقی در فضای شهر
- احداث، تعمیر یا اصلاح راه های شهری، پل ها، تونل ها و...
- ایجاد خانه های سلامت و فرهنگ سراها، برای ترویج سبک زندگی اسلامی و پر کردن اوقات فراغت

۴- شهرداری چه خدماتی
به مردم ارائه می دهد؟

شهرداری برای انجام این خدمات باید پول زیادی هزینه کند. شهرداری بخشی از درآمد خود را از مردم و بخشی را از بودجه عمومی کشور دریافت می‌کند. برای مثال شهرنشینان باید هر سال مبلغی به عنوان عوارض نوسازی به شهرداری بپردازند.

۵- شهرداری‌ها هزینه خدمات خود را چگونه تامین می‌کند؟

خلاصه جواب ۵:

۱- بودجه عمومی کشور

۲- عوارض

[illegible]

روستاها چگونه اداره می‌شوند؟

روستاها توسط شورای اسلامی روستا و دهیار اداره می‌شوند. برای تشکیل شورای اسلامی روستا، افراد با تجربه و مورد اعتماد روستا با رأی مردم انتخاب می‌شوند. این شورا برای اداره روستا و بهتر شدن وضع آن و اقداماتی از قبیل: جلب مشارکت و همکاری‌های عمومی برای آبادانی بیشتر روستا، شناسایی نیازهای مختلف روستا (مانند ساخت یا تعمیر مدرسه، پل، مسجد، قنات و ...) و تلاش برای رفع آنها و امور دیگر، تصمیم‌گیری می‌کند.

۶- روستاها چگونه اداره می‌شوند؟

نقشه صفحه ۵۳ کتاب
که در سوالات بعدی
زیاد به کار میاد!

ناهمواری چیست؟

فقط برای یادآوری!

فرض کنید
این
دریا است!

فرض کنید
این ساحل
دریا است!
همون
جنگه!

فرض کنید
این رشته
کوهه!

فرض کنید
این جنگله!

فرض کنید
این دشت
هست!

دوباره فرض
کنید این
کوهه!

دوباره فرض
کنید
ساحله!

دوباره
دریا!

ناهمواری یعنی پستی ها و بلندی های سطح زمین

۷- نواحی مرتفع ایران را نام ببرید.

سرزمین های کوهستانی و مرتفع

۱- منطقه کوهستانی شمال کشور

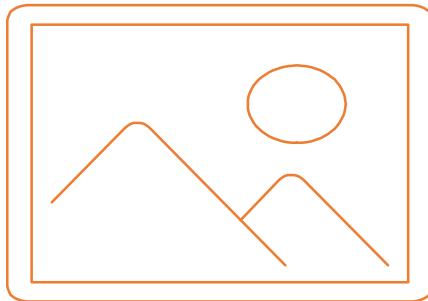
۲- منطقه کوهستانی غربی (زاگرس)

۳- مرکز و جنوب شرقی

الف) منطقه کوهستانی آذربایجان

ب) منطقه کوهستانی البرز

پ) کوه های شمال خراسان

۸- قلّه‌های ناحیه مرتفع شمال ایران؟

سهند و سبلان

- کوه‌های آذربایجان در شمال غربی ایران قرار گرفته‌اند. قلّه‌های آتشفشانی این کوه‌ها کدام‌اند؟
- رشته کوه البرز در شمال ایران واقع است و مانند دیواری دریای خزر را از قسمت‌های داخلی کشور جدا می‌کند. قلّه‌های

دماوند، توچال، علمکوه

مهم این رشته‌کوه را پیدا کنید و نام ببرید.

بینالود و هزارمسجد

- کوه‌های خراسان در شمال شرقی ایران قرار دارند.

وقتی خورشید به آب‌های دریای خزر می‌تابد، آب‌ها تبخیر می‌شوند و این بخارها در امتداد کوه‌های البرز بالا می‌روند و در ارتفاعات سرد می‌شوند و دوباره به صورت باران فرو می‌ریزند.

● در دامنه‌های شمالی رشته‌کوه البرز که روبه دریا قرار دارد، برف و باران فراوان می‌بارد. این دامنه‌ها پوشیده از جنگل‌های انبوه است؛ به عکس، دامنه‌های جنوبی البرز کم رطوبت مانده و فقط در فصل زمستان برف و باران دریافت می‌کنند و در نتیجه پوشش گیاهی کمتری دارند.

۹- چرا دامنه‌های شمالی البرز سرسبز و جنگلی است ولی دامنه‌های جنوبی البرز پوشش گیاهی کمتری دارد؟
یا

شکل روبرو را توضیح دهید.

غرب

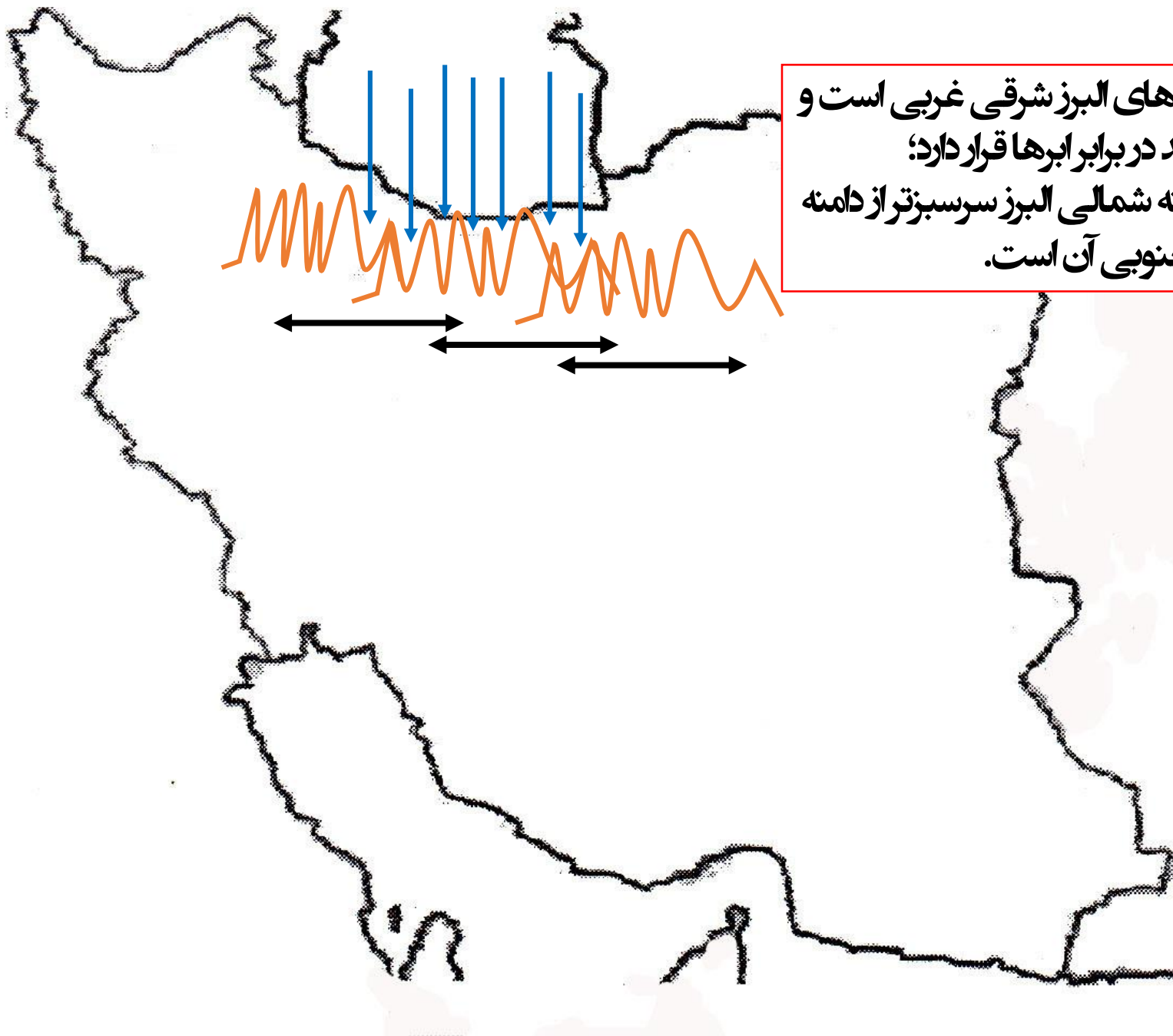
● رشته کوه زاگرس در غرب ایران کشیده شده است
و جهت آن شمال غربی – جنوب شرقی (↘) است.
در دامنه های شمال غربی برف و باران فراوانی
می بارد اما هر چه به سمت جنوب زاگرس پیش می رویم از
میزان برف و باران کاسته می شود. به نقشه نگاه کنید.

قله های بلند زاگرس کدام اند؟

۱۰- جهت رشته کوه زاگرس چه
تاثیری در پوشش گیاهی مناطق
اطراف می گذارد؟

الوند، دنا، زردکوه

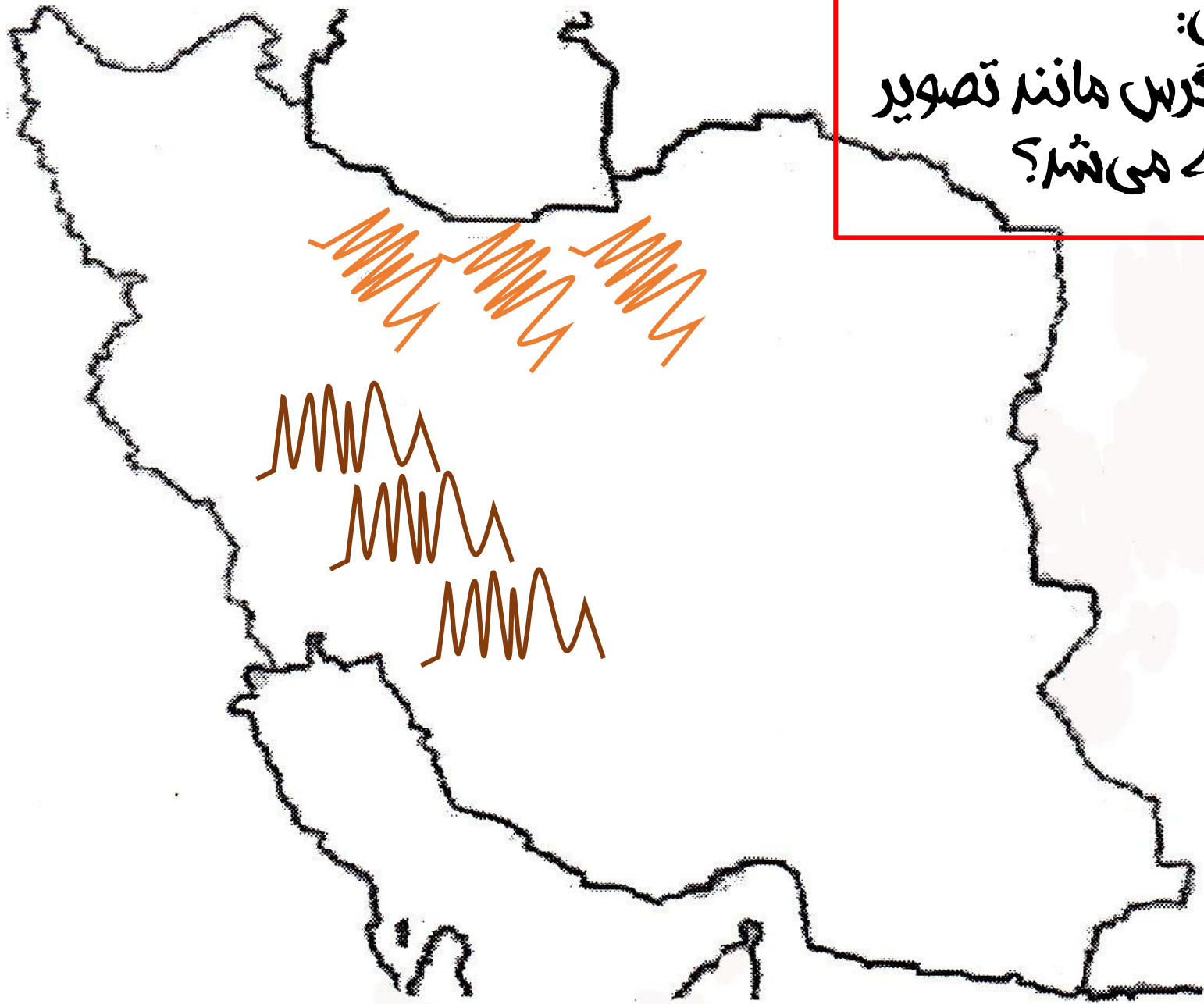
جهت رشته کوه های البرز و زاگرس

جهت رشته کوه های البرز و زاگرس

سوال مهم امتحانی:
اگر جهت رشته کوه های البرز و زاگرس مانند تصویر
زیر برعکس هم میگرد بود چه می شد؟

جواب:

ابرها می توانستند از لابلای
رشته کوه ها عبور کنند و باعث
بارندگی و سرسبزی نواحی
داخلی بشوند؛ ممکن بود دشت
کویر و دشت لوت تبدیل به
نقاطی با پوشش گیاهی زیاد
بشوند.

مرکز و جنوب شرقی

● در نواحی مرکزی و جنوب شرقی ایران نیز کوه‌های بلند و پراکنده‌ای وجود دارد. آیا می‌توانید چند قلّه بلند را در نواحی مرکزی ایران پیدا کنید و نام

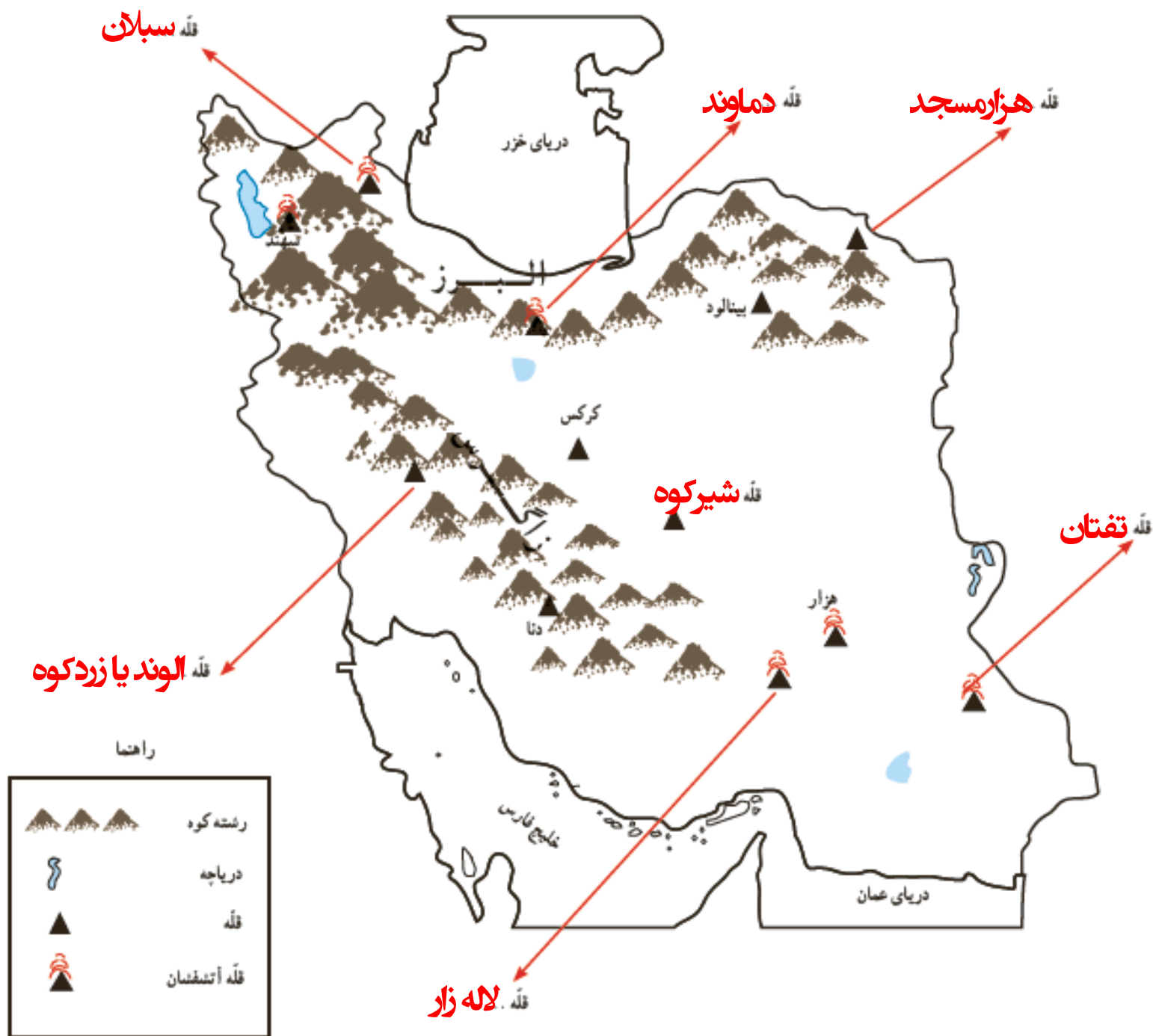
ببرید؟

تفتان، هزار، لاله‌زار، شیرکوه

فعالیت

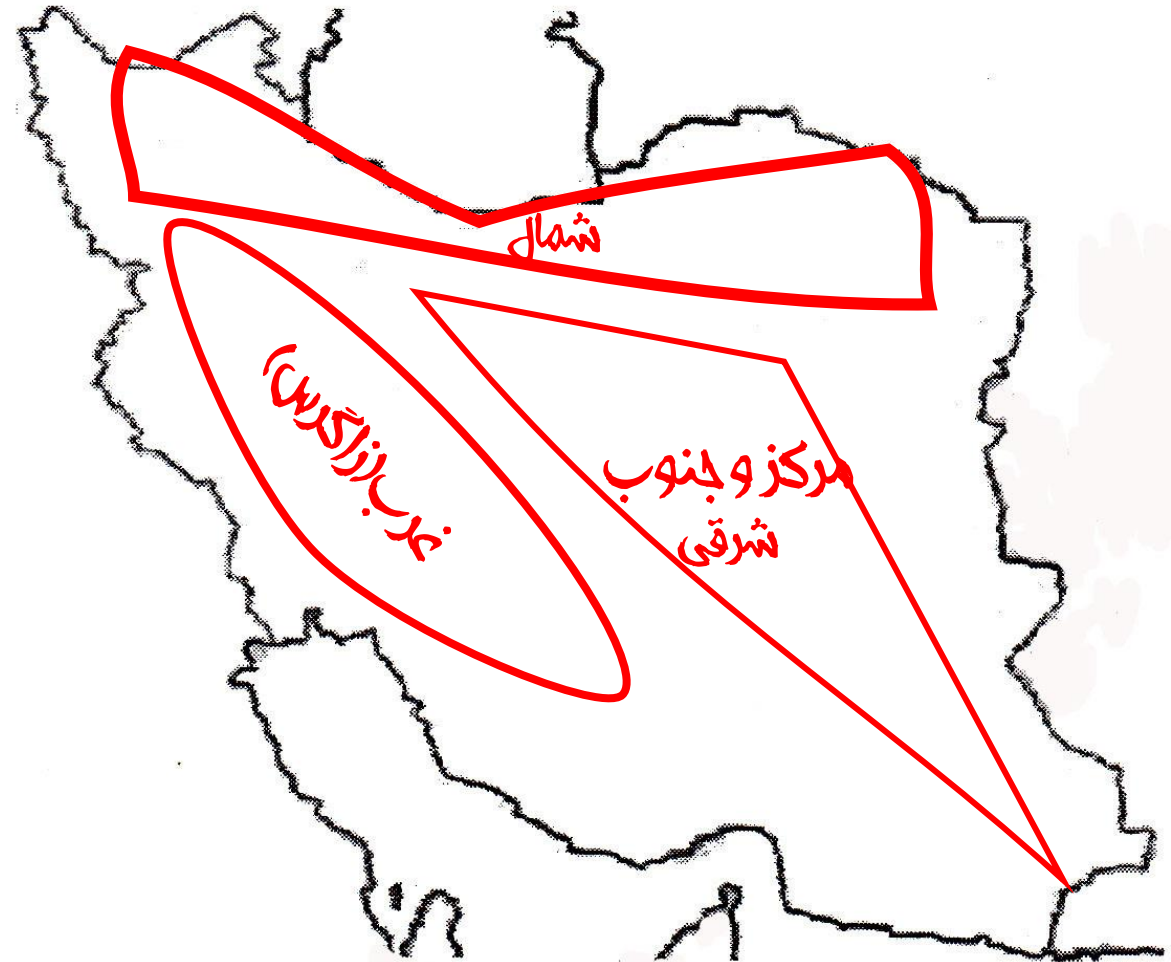
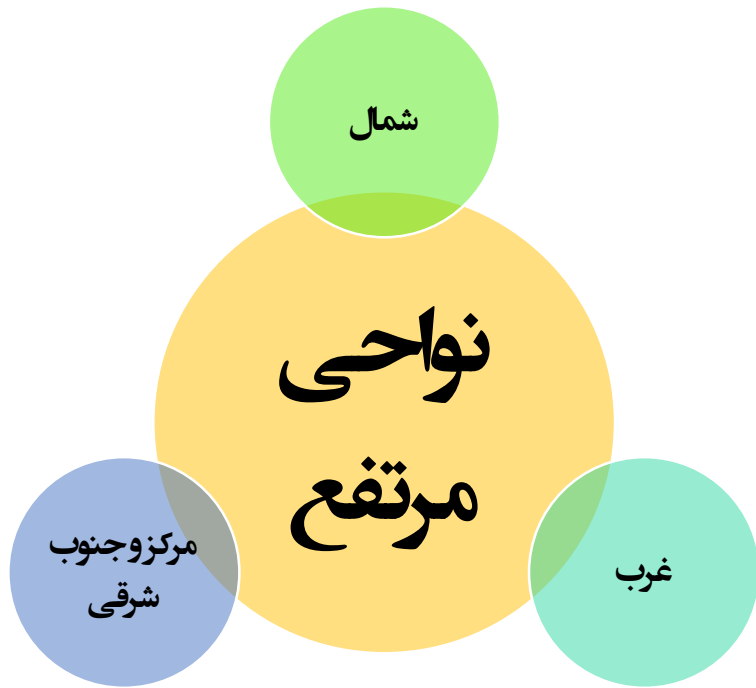
۵- کاربرگه شماره (۴) قلّه‌های مهم ایران را در کلاس کامل کنید.

کاربرگ شماره ۴ مهمه، لطفاً ابتدا خودتون با توجه نقشه صفحه ۵۳ انجام بدید بعد به جواب‌ها نگاه کنید.

قله‌های
آتشفشانی:
سهند، سبلان،
دماوند، هزار،
لاله‌زار، تفتان

سوال مهم امتحانی:
با استفاده از نون بربری، نون باگت و سبوسه (یا نون سنگک)، سه ناحیه مرتفع ایران را روی نقشه نشان دهید.

نواحی پست و هموار

● نواحی پست و هموار ایران شامل دشت‌ها و جلگه‌ها است.

دشت کویر، دشت لوت

به نقشه صفحه ۵۳ توجه کنید. دو دشت وسیع ایران کدام‌اند؟

برخی از دشت‌ها به دلیل داشتن خاک مساعد و آب و هوای مناسب حاصلخیزند. جلگه‌ها نیز زمین‌های حاصلخیز و مناسبی برای

کشاورزی هستند.

آیا می‌توانید با توجه به آنچه در سال‌های قبل خواندید بگویید جلگه چگونه تشکیل می‌شود؟

● در کوهپایه‌ها یعنی زمین‌هایی که از یکسو به کوه‌ها و از سوی دیگر به دشت‌ها مربوط می‌شود، علفزارهایی رویده است که از

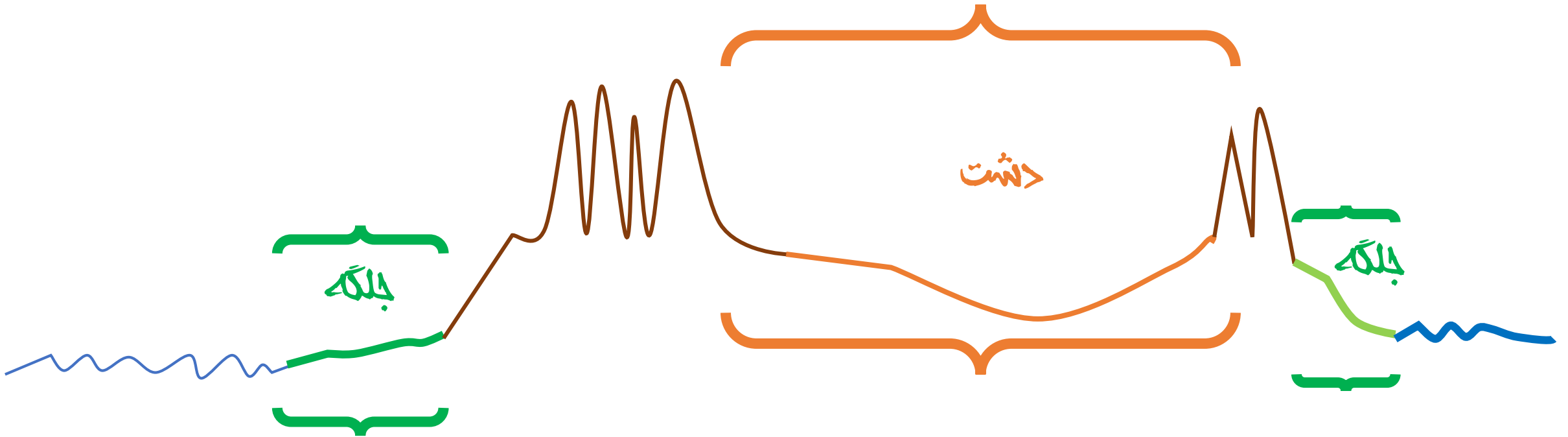
آنها به عنوان چراگاه استفاده می‌شود.

وقتی رود از بالای کوه به سمت پایین جریان می‌یابد به تدریج با کم شدن شیب زمین توانایی رود برای حمل رسوبات کم می‌شود و آنها را در اطراف خود ته نشین می‌کند. از انباشته شدن این رسوبات در اطراف رود جلگه تشکیل می‌شود.

• تفاوت دشت و جلگه:

• **دشت:** سرزمینی هموار که از اطراف به کوه‌ها منتهی می‌شود.

• **جلگه:** سرزمینی هموار که از یک طرف به کوه و از طرفی دیگر به دریا منتهی می‌شود.

کاربرگ شماره ۵ و ۶ مهم هستند، لطفاً ابتدا خودتون کاربرگ شماره ۵ رو با توجه نقشه صفحه ۵۳ انجام بدید بعد به جوابها نگاه کنید.

فعالیت

- ۶- کاربرگ شماره (۵) اشکال ناهمواریها و دشتها و جلگههای ایران را در کلاس انجام دهید.
- ۷- کاربرگ شماره (۶) ایران در جهان را در کلاس انجام دهید.

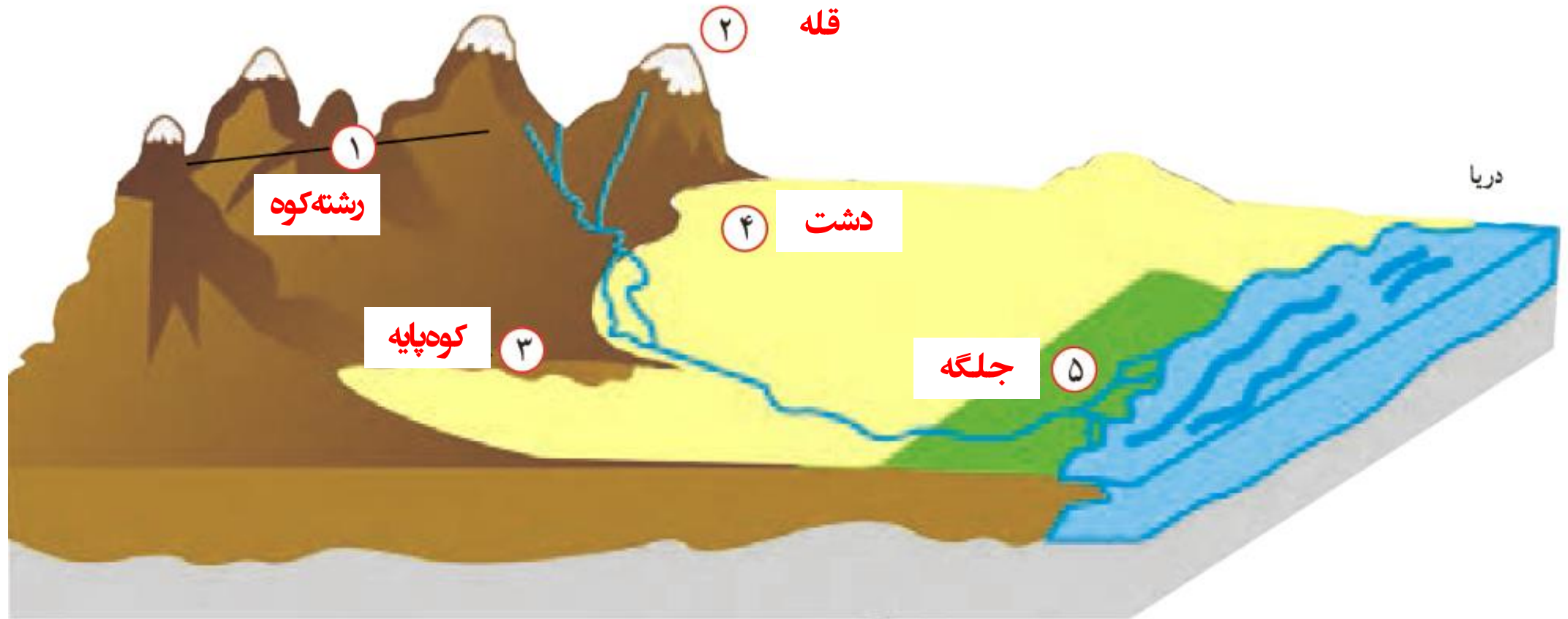
زمین، خانه ما

همه مردم در خانه بزرگتری زندگی میکنند. این خانه بزرگ، سیاره زمین نام دارد. کشور ما ایران، یکی از کشورهای سیاره زمین است. سیاره زمین قارهها و اقیانوسهای پهناور دارد. ایران در جنوب غربی قاره آسیا واقع شده است.

سوال مهم جای خالی!

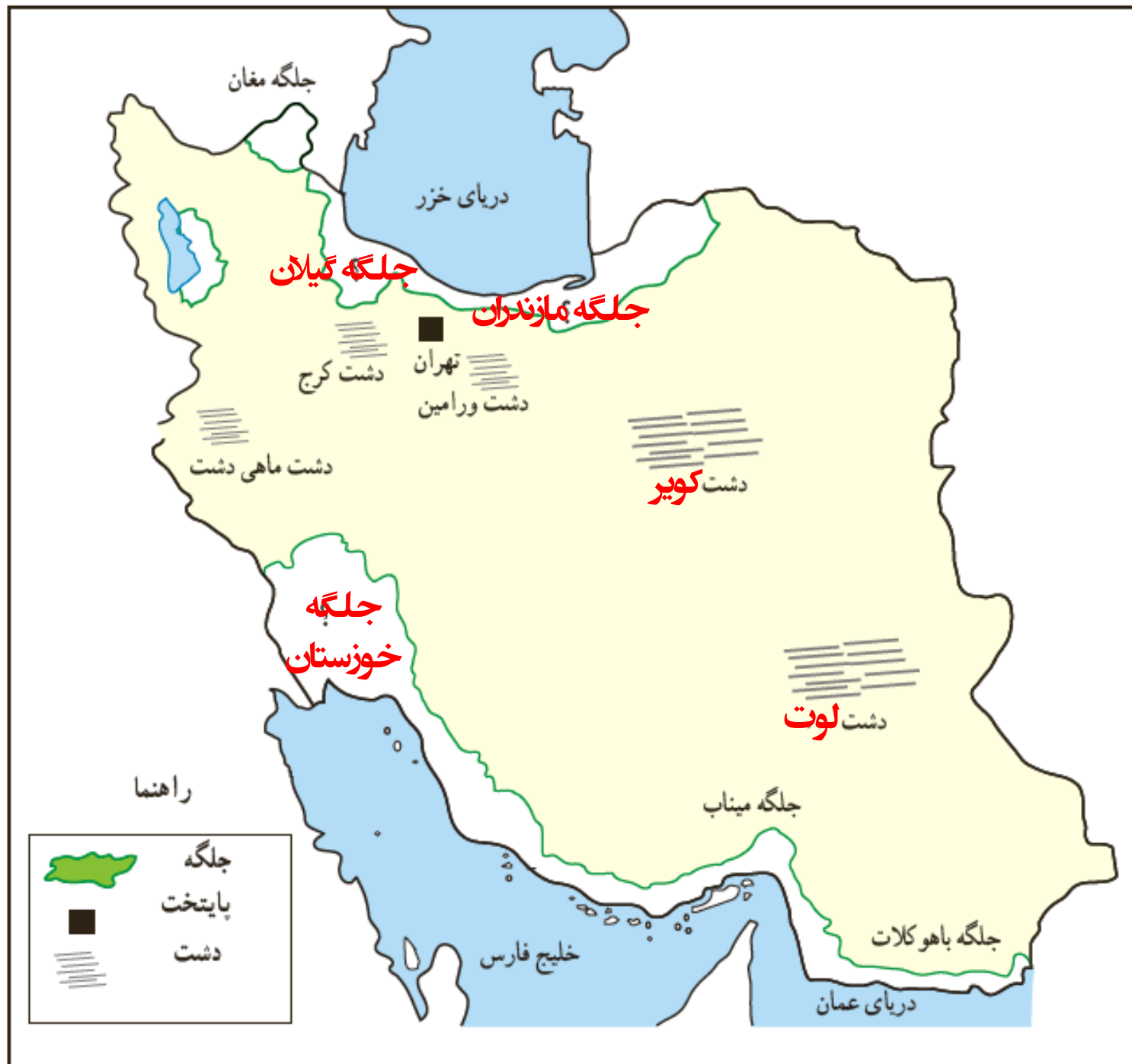
۱- روی مُدل، کنار شماره‌ها، کلمهٔ جلگه، دشت، کوه‌پایه، قلّه و رشته‌کوه را بنویسید.

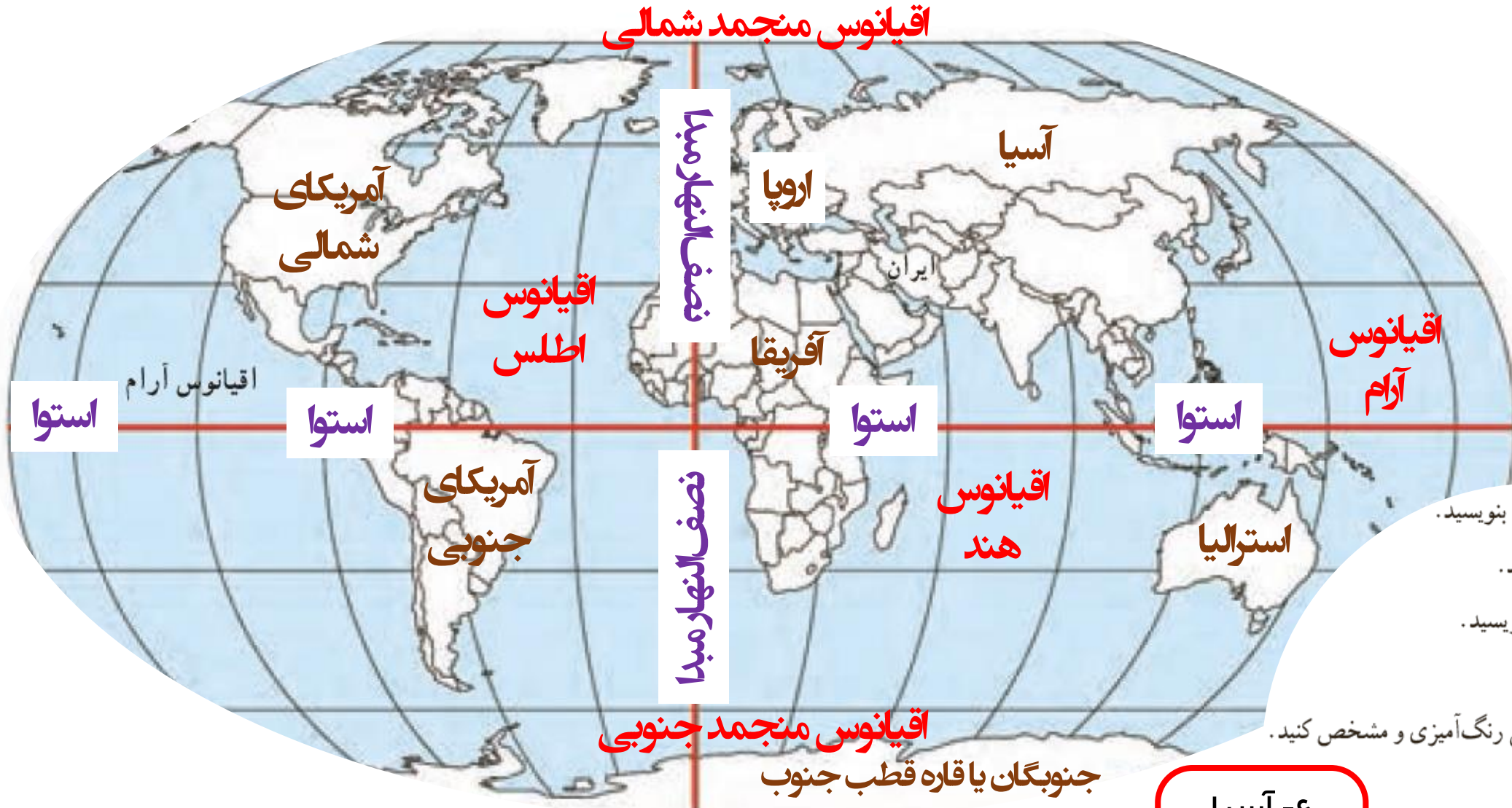

۲- نام جلگه‌ها و دشتهایی را

که روی نقشه نوشته نشده، بنویسید.

جلگه‌ها را با مداد سبز رنگ کنید.

- ۱- روی نقشه، نام قاره‌های جهان را بنویسید.
- ۲- نام اقیانوس‌های جهان را بنویسید.
- ۳- نام بزرگ‌ترین مدار (استوا) را بنویسید.
- ۴- نام نصف النهار مبدأ را بنویسید.
- ۵- محل کشور ایران را با مدادرنگی رنگ‌آمیزی و مشخص کنید.
- ۶- ایران در کدام قاره قرار دارد؟
- ۷- ایران به کدام اقیانوس نزدیک‌تر است؟
- ایران در کدام نیمکره قرار دارد؟ شمالی یا جنوبی؟
- ' در کدام نیمکره قرار دارد؟ شرقی یا غربی؟
- ' لقه خود رنگ‌آمیزی کنید.

- ۶- آسیا
- ۷- هند
- ۸- شمالی
- ۹- شرقی